EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2019 10 01
COM(2019) 445 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Ataskaita apie 2017 m. ir 2018 m. eksporto leidimus pagal Reglamentą dėl prekybos tam tikromis prekėmis, kurios galėtų būti naudojamos mirties bausmei vykdyti, kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui

1. Įvadas

Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1236/2005 dėl prekybos tam tikromis prekėmis, kurios galėtų būti naudojamos mirties bausmei vykdyti, kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui[1], nustatyti tam tikri prekybos apribojimai. Šie apribojimai buvo susiję visų pirma su beveik visišku draudimu iš Europos Sąjungos eksportuoti ir į ją importuoti į II priedą įtrauktas prekes, taip pat su reikalavimu iš anksto turėti leidimą eksportuoti tam tikras kitas III arba IIIa priede nurodytas prekes.

2019 m. sausio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2019/125 dėl prekybos tam tikromis prekėmis, kurios galėtų būti naudojamos mirties bausmei vykdyti, kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui (toliau – Reglamentas (ES) 2019/125)[2] kodifikuojamas ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1236/2005[3].

Pagal Reglamento (ES) 2019/125 26 straipsnio 3 dalį valstybės narės privalo parengti viešą metinę veiklos ataskaitą, kurioje būtų pateikta informacija apie gautų paraiškų skaičių, su šiomis paraiškomis susijusias prekes bei šalis, ir apie sprendimus, kuriuos jos yra priėmusios dėl tų paraiškų. Pagal 26 straipsnio 4 dalį Komisija privalo parengti ir viešai paskelbti metinę ataskaitą, kuri apimtų valstybių narių paskelbtas metines veiklos ataskaitas.

Šioje pirmoje ataskaitoje pateikiama informacija apie valstybių narių 2017–2018 m. vykdytą veiklą, susijusią su leidimais eksportuoti prekes, kurios galėtų būti naudojamos kankinimui arba mirties bausmei vykdyti[4].

Visos 28 valstybės narės pateikė ataskaitas apie pagal 11 straipsnio 1 dalį ir 16 straipsnio 1 dalį išduotų ir atmestų eksporto leidimų skaičių ir su jais susijusias prekes bei paskirties šalis. Visos valstybės narės, išskyrus vieną, taip pat pateikė ataskaitas apie prekių, kurias leista eksportuoti, skaičių arba kiekį ir apie galutinio naudotojo, kuriems tos prekės bus tiekiamos, kategoriją.

---

1 OL L 200, 2005 7 30, p. 1.

2 OL L 30, 2019 1 31, p. 1.

3 Pakeitimų sąrašas pateiktas Reglamento (ES) 2019/125 X priede.

4 Šioje ataskaitoje nepateikiama informacija apie eksportuotojų naudojimąsi Sąjungos bendruoju eksporto leidimu siekiant eksportuoti IV priede nurodytas prekes (Reglamento (ES) 2019/125 V priedas).

Pagal Reglamentą (ES) 2019/125 reikalaujami leidimai

Pagal Reglamento (ES) 2019/125 11 straipsnio 1 dalį ir 16 straipsnio 1 dalį reikalaujama gauti leidimą eksportuoti[5] atitinkamai III ir IV prieduose nurodytas prekes. III priedas susijęs su tam tikromis prekėmis, kurios galėtų būti naudojamos kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui. IV priede nurodytos prekės, kurios galėtų būti naudojamos mirties bausmei vykdyti. Išskyrus tuos atvejus, kai eksportuojant IV priede nurodytas prekes naudojamas V priede nustatytas Sąjungos bendrasis eksporto leidimas, iš I priede nurodytų atitinkamos valstybės narės kompetentingų institucijų reikia gauti leidimą.

Paprastai į Sąjungos bendrajame eksporto leidime nurodytas paskirties vietas galima eksportuoti Sąjungos bendrojo eksporto leidime nustatytomis sąlygomis ir nereikia gauti valstybės narės išduodamo atskirojo arba visuotinio leidimo. Šios paskirties vietos – tai šalys, kuriose panaikinta mirties bausmė už visus nusikaltimus ir kurios tuo klausimu yra prisiėmusios tarptautinį įsipareigojimą. Vis dėlto, jeigu yra pagrįstų įtarimų, kad eksportuotojas nesugebės laikytis šio leidimo sąlygų arba eksporto kontrolės teisės aktų nuostatų, kompetentinga institucija gali uždrausti eksportuotojui naudotis Sąjungos bendruoju eksporto leidimu.

Pagal Reglamento 2019/125 20 straipsnio 2 dalį valstybės narės išduotas eksporto leidimas gali būti atskirasis leidimas (leidimas eksportuoti prekes vienam galutiniam naudotojui arba gavėjui trečiojoje šalyje) arba visuotinis leidimas (leidimas eksportuoti prekes vienam arba keliems nurodytiems galutiniams naudotojams arba platintojams vienoje arba keliose nurodytose trečiosiose šalyse)[6].

Pagal reglamento 3, 4 ir 5 straipsnius draudžiamas II priede nurodytų prekių eksportas, importas ir tranzitas. Kompetentingos institucijos gali leisti nesilaikyti šio draudimo, bet tik įrodžius, kad atitinkamos prekės, atsižvelgiant į jų istorinę svarbą, bus naudojamos tik viešai eksponuoti muziejuje (trečiojoje šalyje arba, 4 straipsnio atveju, valstybėje narėje).

[5] Pagal Reglamento (ES) 2019/125 2 straipsnio d dalyje pateiktą apibrėžtį, eksportas – tai „prekių išvežimas iš Sąjungos muitų teritorijos, įskaitant prekes, kurioms būtina užpildyti muitinės deklaraciją, ir prekes, kurios buvo saugomos laisvojoje zonoje, kaip apibrėžta Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 952/2013“.

[6] Išsamios sąvokų „atskirasis leidimas“ ir „visuotinis leidimas“ apibrėžtys pateiktos atitinkamai 2 straipsnio p ir q dalyse.

2. Išduoti ir atmesti leidimai

2.1. 2018 m. bendras leidimų, apie kuriuos pranešta, skaičius siekė 231; tokius leidimus pranešė išdavusios 11 valstybių narių. 2017 m. bendras leidimų, apie kuriuos pranešta, skaičius siekė 292, juos išdavė 12 valstybių narių. Kitos valstybės narės informavo Komisiją, kad jos negavo paraiškų gauti leidimą pagal Reglamentą (ES) 2019/125.

Kadangi į šio reglamento 2 straipsnyje pateiktas atskirojo ir visuotinio leidimų apibrėžtis neįtrauktas kiekybinis elementas, nurodytas išduotų leidimų skaičius nesuteikia informacijos apie su šiais leidimais susijusių prekių skaičių ar kiekį. Be to, apskaičiuotas iš visos ES gavus leidimą eksportuotų prekių skaičius arba kiekis neatskleidžia visos situacijos, nes viena valstybė narė nepateikė jokios informacijos apie prekių skaičių ar kiekius ir atitinkamų galutinių naudotojų kategorijas.

2.2. Kai kurios valstybės narės nurodė, kad jos negavo nė vienos paraiškos. Toliau pateiktais faktais galima paaiškinti, kodėl kai kurios valstybės narės negavo paraiškų atskiriesiems arba visuotiniams eksporto leidimams gauti.

Visų pirma Reglamento (ES) 2019/125 III ir IV prieduose pateiktas prekių, kurioms būtinas eksporto leidimas, sąrašas yra pakankamai trumpas, o šiame reglamente nustatytas reikalavimas turėti eksporto leidimą netaikomas tiekiant prekes pirkėjams Sąjungos muitų teritorijoje.

Antra, pagal reglamento 20 straipsnio 2 dalį eksportuotojas turi gauti valstybės narės, kurioje jis gyvena (fizinis asmuo) arba yra įsikūręs (juridinis asmuo arba subjektas) kompetentingos institucijos leidimą.

Galiausiai, dalis tam tikrų IV priede nurodytų anestetikų eksportuojama taikant Reglamento (ES) 2019/125 V priede nustatytą Sąjungos bendrąjį eksporto leidimą. Paprastai eksportuoti šias prekes į V priede nurodytas šalis galima neturint atskirojo arba visuotinio eksporto leidimo.

2.3. Pagal Reglamentą (ES) 2019/125 reikalavimas turėti eksporto leidimą nustatytas tam, kad kompetentingos institucijos patikrintų, ar nėra požymių, kad eksportuotos tokios prekės gali būti naudojamos kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui (III priedas) arba mirties bausmei vykdyti (IV priedas). Tuo tikslu reglamento 20 straipsnio 8 dalyje nurodyta, kad kompetentinga institucija turėtų gauti „išsamią informaciją, ypač susijusią su galutiniu naudotoju, paskirties šalimi ir galutiniu prekių naudojimu“.

Nurodyta, kad per dvejų metų laikotarpį buvo atmestos devynios paraiškos gauti eksporto leidimą – penkios 2018 m. ir keturios 2017 m. 2018 m. atmestos paraiškos, apie kurias pranešta, buvo susijusios su tam tikrais numatytais sandoriais su pirkėjais Bangladeše, Egipte, Kinijoje (Makao), Moldovoje ir Vietname, o 2017 m. – su tam tikrais numatytais sandoriais su pirkėjais Dramblio Kaulo Krante, Kazachstane, Moldovoje ir Toge. Sandoriai, kurių neleista atlikti, pirmiausia buvo susiję su III priede nurodytomis

prekėmis; tačiau sandoriai su pirkėjais Bangladeše ir Egipte būtų susiję su IV priede nurodytomis prekėmis.

Toks paraiškos atmetimas, dar neformaliai vadinamas atsisakymu išduoti leidimą, paprastai reiškia, kad eksportuotojas nepateikė kompetentingai institucijai pakankamai informacijos, kad įrodytų, jog atitinkamos prekės šiuo atveju bus naudojamos teisėtais tikslais. Kitaip tariant, atsisakymas išduoti leidimą nebūtinai reiškia, kad esama įrodymų, jog tas prekes numatyta naudoti kankinimui arba mirties bausmei vykdyti.

2.4. Paprastai informacijoje, kurią valstybės narės pateikia Komisijai, leidimai neskirstomi į atskiruosius ir visuotinius. Viena valstybė narė paminėjo, kad ji suteikė tris visuotinius leidimus, susijusius su III priede nurodytomis prekėmis; jie buvo susiję su prekių, kurias tam tikros nacionalinės valdžios institucijos ketino naudoti siekdamos įvykdyti savo prievoles užsienyje, eksportu.

2.5. Pagal Reglamento (ES) 2019/125 3, 4 ir 5 straipsnius draudžiamas atitinkamai II priede nurodytų prekių eksportas, importas ir tranzitas. Pagal šio reglamento nuostatas kompetentingos institucijos gali leisti nesilaikyti šio draudimo, bet tik įrodžius, kad atitinkamos prekės, atsižvelgiant į jų istorinę svarbą, bus naudojamos tik viešai eksponuoti muziejuje (trečiojoje šalyje arba, 4 straipsnio atveju, valstybėje narėje). Kompetentingos institucijos nurodė, kad 2017 ir 2018 m. jos nesuteikė tokių leidimų.

2.6. Šios ataskaitos 1 priede pateikiama informacija apie 2017 ir 2018 m. valstybių narių išduotų eksporto leidimų skaičių. Taikant Sąjungos bendrąjį eksporto leidimą (Reglamento (ES) 2019/125 V priedas) eksportuotos prekės neįtrauktos į informaciją apie valstybių narių išduotų leidimų skaičių.

3. Galutiniai naudotojai

3.1. Pagal Komisijos gautą informaciją galima atskirti, kurios IV priede nurodytos prekės buvo numatytos galutiniam naudojimui teisėsaugos tikslais, apsaugos įmonėse, medicinos tikslais (ligoninėse ir veterinarijos srityje), pramonėje (visų pirma III priede nurodyta *capsicum* aliejingoji derva) ir eksportuoti prekybos įmonėms.

3.2. Iš pateiktos informacijos matyti, kad prekybos įmonėms eksportuojama daug nešiojamųjų elektros iškrovos ginklų, nešiojamųjų ginklų ir įrangos, kuriais paskleidžiama laikiną neveiksnumą sukelianti ar dirginanti cheminė medžiaga ir tiopentalio natrio druska. Neaišku, ar vertinant šių prekių eksportą, analogiškai taikyta Reglamento (ES) 2019/125 12 straipsnio 3 dalies antra pastraipa, kurioje nurodyta, kaip kompetentinga institucija turėtų vertinti pelargono rūgšties vanililamido (PAVA) ir *capsicum* aliejingosios dervos (OC)[7] eksportą platintojui.

[7] Žr. Reglamento (ES) 2019/125 III priedo 3.2 ir 3.3 punktus.

3.3. Pirmiau minėta, kad viena valstybė narė nepateikė informacijos apie su jos išduotais leidimais susijusių galutinių naudotojų kategoriją.

3.4. Šios ataskaitos 2 ir 3 prieduose apibendrinta Komisijai pateikta informacija apie 2017 ir 2018 m. gavus leidimą eksportuotų prekių prekybos mastą ir galutinį naudojimą.

4. Su eksporto leidimais susijusios prekės ir paskirties šalys

4.1. Kai kuriais atvejais kompetentingų institucijų pateikta informacija apima leidimus eksportuoti IV priede nurodytas prekes į Sąjungos bendrajame eksporto leidime nurodytas paskirties vietas (Reglamento (ES) 2019/125 V priedas). Paprastai tokį eksportą galima vykdyti remiantis Sąjungos bendruoju eksporto leidimu negavus valstybės narės išduodamo atskirojo arba visuotinio leidimo. Neaišku, ar tais atvejais nebuvo įvykdytos Sąjungos bendrojo eksporto leidimo sąlygos, ar yra kitas paaiškinimas. Pavyzdžiui, gali būti, kad eksportuotojas nusprendė geriau gauti atskirąjį arba visuotinį leidimą.

4.2. Viena valstybė narė nenurodė, su kuriomis IV priede nurodytomis prekėmis yra susiję leidimai, apie kuriuos pranešta. Paskirties vietos, į kurias, gavus tos valstybės narės leidimą, buvo eksportuotos prekės, įtrauktos į santrauką su antrašte „Kita arba nenurodytos konkrečios IV priedo prekės“.

4.3. Kita valstybė narė nurodė, kad prekės „eksportuotos“ į vieną iš Normandijos salų. Į šią informaciją nebuvo atsižvelgta rengiant šią ataskaitą, nes toks prekių tiekimas neatitinka Reglamento (ES) 2019/125 2 straipsnio d punkte apibrėžto eksporto kriterijų.

4.4. Šios ataskaitos 4 ir 5 prieduose pateikta informacija apie paskirties vietas, į kurias atitinkamai 2017 ir 2018 m. gavus valstybių narių leidimą eksportuotos prekės. Jeigu paskirties vietų sąraše naudojamas konkretus pavadinimas, nereikėtų laikyti, kad jis apima daugiau nei paprastai tuo pavadinimu žinomos (muitų) teritorijos.

———